

HANDBOEK VAN DE KAPITEIN SAILS VEILIGE BRON VOOR SCHOOLLEIDERS

Safe & Autonomous Internet-based Learning Strategies

**Nummer van de overeenkomst:
2020-1-ES01-KA226-SCH-096060**

<https://sails.deusto.es>

Disclaimer: "Dit project is gefinancierd met steun van de Europese Commissie. Deze publicatie weerspiegelt alleen de mening van de auteur en de Commissie kan niet verantwoordelijk worden gehouden voor enig gebruik dat kan worden gemaakt van de informatie die erin is opgenomen."

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

INHOUDSOPGAVE

Inleiding 3

Het SAILS Project 5

Risicobeperking Benadering 9

School InnovatieModel 11

Diagnostiek 13

SWOT 14

Digitale volwassenheid 15

Maak een snapshot met Selfie! 15

TET-SAT hulpmiddel 16

Software en hardware 16

Vermeld de gebruikte software! 16

eSafety Label Privacy Tip Guide 16

Vermeld de gebruikte hardware! 16

Eigendom van het apparaat 17

Communicatie instrumenten 18

Sociale media beleid 19

Digitaal onderwijs 19

Strategieën en Beleid 21

SMARTER 23

Digitale Volwassenheidsstrategie 25

Strategie voor het kiezen van de juiste software en hardware 25

Communicatiestrategieën-intern, school-familie-leerling 25

Sociaal mediabeleid 26

Beleid ter waarborging van kinderrechten 26

Actief beleid inzake digitaal burgerschap 26

Gegevensbescherming en cyberbeveiligingsbeleid 27

Beleid voor probleemmanagement 27

<u>Uitvoering</u>	28
<u>Evaluatie en verbetering</u>	30
<u>Waarom evaluatie?</u>	32
<u>Wetgevende Achtergrond</u>	34
<u>Europese Unie</u>	35
<u>General Data Protection Regulation (“GDPR”)</u>	35
<u>Internationaal recht en beleid</u>	36
<u>United Nations Convention on the Rights of the Child (“UNCRC”)</u>	36
<u>General comment on the UNCRC</u>	37
<u>United Nations Children’s Fund (“UNICEF”) discussiestuk</u>	39
<u>Nationaal wetgevend kader: HONGARIJE</u>	40
<u>Nationaal wetgevend kader: NEDERLAND</u>	42
<u>Nationaal wetgevend kader: SPANJE</u>	44
<u>Nationaal wetgevend kader: GRIEKENLAND</u>	46
<u>Recent onderzoek naar kinderen in de digitale wereld</u>	47
<u>Bijlage</u>	50
<u>Bijlage I. Het belang van “good practices”</u>	51
<u>Bijlage II. Formulier voor de beschrijving van “good practices”</u>	52
<u>Bibliografie</u>	55

INLEIDING

Als eerste stap in het creëren van het huidige materiaal werd een schoolinnovatiemodel opgesteld en gevalideerd door schoolleiders uit verschillende delen uit Europa. Dit vormde de basis voor het huidige model.

Uit recent marktonderzoek van ESHA blijkt dat scholen verschillende strategieën gebruiken en verschillende benaderingen van digitaal onderwijs hebben. De sluiting van scholen door COVID-19 moesten ouders, leerkrachten en schoolleiders samen leren omgaan met de digitale realiteit. Hoewel de betrokken partijen het potentieel en de voordelen van het gebruik van digitale technologieën voor het leren inzien, zijn er wel veel gebieden waarop schoolleiders ondersteuning nodig hebben.

Volgens bekende innovatiemodellen (Kable 2009) is er een verband tussen het langetermijneffect van innovaties en de aanwezigheid van een schoolbreed strategisch plan.

Aangezien de recente innovaties uit noodzaak zijn ontstaan (scholen werden gesloten) is de kans groot dat digitaal onderwijs zonder de aanwezigheid van een schoolbreed strategisch plan geen blijvende bijdrage zal leveren aan de pedagogische en educatieve aanpak.

De SAILS Safe bron voor schoolleiders gebruikt een innovatieve risicobeperkende aanpak om schoolleiders in staat te stellen digitaal onderwijs te implementeren en leerlingen te beschermen tegen ongewenste effecten van sociale mediaplatforms die hen in staat stellen schoolleiderschap in het digitale tijdperk uit te oefenen.

Er wordt aanbevolen een schoolbreed planningsmodel in te voeren dat schoolleiders in staat stelt de duurzame invoering van digitaal onderwijs zorgvuldig te plannen, rekening houdend met de langetermijnstrategie van de school, de weerstand tegen verandering, de noodzakelijke middelen en de opleidingsbehoeften van schoolleiders en leerkrachten.

De huidige SAILS Safe-bron voor schoolleiders is een online beschikbare gids voor beleidsmakers en schoolleiders. De gids biedt schoolleiders en beleidsmakers achtergrondinformatie over de volgende gebieden:

- Innovatie modellen voor het onderwijs
- social media-platforms
- onderzoek bewijsmateriaal met betrekking tot online aanwezigheid
- wetgeving inzake de digitale jeugd en inclusief online leren

Schoolleiders die ditzo hulpmiddel gebruiken, kunnen in staat worden gesteld effectief digitaal onderwijs te implementeren en leerlingen te ondersteunen bij het navigeren door de digitale wereld en het beperken van risico's.

Het hulpmiddel is gebaseerd op land specifieke ervaringen uit Griekenland, Hongarije, Nederland en Spanje, die ook in andere landen nuttig kunnen zijn.

HET
SAILS
PROJECT

Een van de grootste crises die de wereld tot nu toe in deze eeuw heeft meegemaakt, de beperkingen die in 2020 en 2021 zijn ingevoerd, heeft de manier waarop wij met elkaar omgaan radicaal veranderd. 'Face-to-face' interactie is met kracht tot een minimum gereduceerd en het werd steeds gebruikelijker om via een scherm te communiceren. Hetzelfde gebeurt met miljoenen studenten, leraren en gezinnen, die van de ene op de andere dag gedwongen werden om van face-to-face onderwijs over te stappen op online lessen.

Deze onverwachte en nauwelijks geplande verandering heeft in het onderwijs tal van problemen veroorzaakt:

1

leerlingen verloren hun leergroep en hun mentoren als gevolg van verbindingsproblemen, gebrek aan geschikte en voldoende apparatuur of technologisch onvermogen om het tempo van de onlinelessen bij te houden,

2

docenten moesten hun face-to-face dynamiek opgeven en zich in een paar dagen aanpassen aan enorme videoconferentie ruimten vol mensen die de gedrags- en communicatiecodes van lessen op afstand niet kennen,

3

gezinnen werden overweldigd door een situatie die hun werk- en thuisplannen verstoerde, en ondervonden veel moeilijkheden bij het ondersteunen en faciliteren van het online leren van hun kinderen, waarbij zij in feite de leerkrachten vervingen,

4

schoolleiders stonden onder druk om op centraal niveau beslissingen te nemen om de pandemie aan te pakken en zijn vaak niet op de hoogte van de beste onderwijspraktijken in deze gevallen en gaan er blind in.

Hoewel wij van mening zijn dat online communicatie niet in de plaats mag komen van face-to-face onderwijs, en alles in het werk moet worden gesteld om persoonlijk onderwijs mogelijk te maken, terwijl digitale voorzieningen beschikbaar moeten blijven als aanvullend middel dat in sommige gevallen wordt gebruikt, willen wij in deze ruwe zee duidelijke richtlijnen geven voor de zeilers om hun zeilen in te zetten of terug te trekken wanneer dat nodig is. Het doel van dit project is leerlingen, leerkrachten, schoolleiders en gezinnen instrumenten aan te reiken om passende beslissingen te nemen ten aanzien van de conflicten die COVID-19 in de leer-, communicatie- en socialisatieprocessen van de schoolgemeenschap als onderdeel van een digitale jeugd.

De voorgestelde methodologie in dit project verschilt radicaal van eerdere pogingen om studenten bewust te maken van goed gedrag op het net, het beheer van hun autonomie en passende en veilige sociale relaties. Met dit doel voor ogen zullen we een fictief sociaal netwerk ontwikkelen waarin we de potentieel gevaarlijke scenario's die zich in deze context kunnen voordoen betrouwbaar zullen weergeven (IOI). Dit netwerk zal worden gebruikt als een sociale zandbak waarin verschillende geautomatiseerde profielen (sociale bots) zich ongepast zullen gedragen en zullen communiceren met de fictieve profielen die door de studenten zijn aangemaakt. Uit de interactie met deze sociale bots zullen de studenten op een praktische manier kunnen begrijpen welk gedrag niet gepast of veilig is.

Hoewel het fictieve sociale netwerk ook door leerkrachten en gezinnen kan worden gebruikt voor hun digitale geletterdheid, menen wij dat voor deze groepen specifiek werkmateriaal moet worden ontwikkeld. In het geval van leerkrachten kan een gids over alle nieuwe methodologische mogelijkheden die onlineplatforms bieden zeer nuttig zijn (SAILS Guide for Teachers). Daarnaast achten wij het noodzakelijk dat zij over voldoende kennis beschikken om gemeenschappelijke problemen die zich in online leercontexten voordoen (cyberpesten, moeilijkheden bij het handhaven van respect in videoconferenties, misbruik van anonimiteit op het netwerk, plagiaat en probleemoplossende apps, enz.)

Ook gezinnen hebben in dit nieuwe scenario duidelijke begeleiding nodig. Het mogelijke gebrek aan digitale geletterdheid, digitale competentie of zelfs andere zachte vaardigheden heeft van sommige familieleden die anders in staat zijn om het onderwijs te ondersteunen - samen met de meerderheid van de leerkrachten - mensen die niet in staat zijn om de leerlingen waarmee ze samenleven te helpen of om goed te communiceren rond het onderwijs. Daarom wil dit project gezinnen praktische begeleiding (SAILS Safe Resource for Parents) bieden die in toegankelijke taal uitlegt hoe de meeste dingen te doen die nodig zijn in een virtuele context die ook virtueel leren kan omvatten en wat het gebruik van elk hulpmiddel, sociaal netwerk of platform inhoudt.

Ten slotte moeten scholen als geheel strategieën aannemen om al deze inspanningen te coördineren en het onderwijs in het post-Covid tijdperk naar een veilige omgeving te leiden. Met dit doel voor ogen zal SAILS een aanpasbaar en flexibel hulpmiddel voor scholen bieden, waarbij de integratie van een veilig en correct gebruik van digitale middelen zal worden gedefinieerd als een strategie waarbij alle partijen worden betrokken (SAILS Safe Resource for Schools Leaders).

Kortom, het SAILS-project wil dienen als een navigatiekaart in deze immense wereld van mogelijkheden die het internet ons biedt in de onderwijscontext, om vooral de reeds bestaande en nieuwe uitdagingen die COVID-19 heeft gebracht te kunnen vermijden.

Het transnationale consortium dat is opgericht om dit project uit te voeren is de sleutel tot het succes ervan. De ervaring met de coördinatie van projecten en het onderzoek dat het team van de Universiteit van DEUSTO heeft verricht naar de ontwikkeling van spelletjes en essentiële vaardigheden zal een sleutelrol spelen om het succes van SAILS te garanderen. Bovendien zal de ervaring van organisaties als EA en ESHA in hun werk met schoolleiders ervoor zorgen dat de veranderingen en vernieuwingen op schoolniveau tot stand komen en dat zij de belemmeringen overbrengen naar de samenleving. Bovendien zal de ervaring van IPA en PPAA en hun verbinding met verschillende netwerken van gezinnen en andere betrokkenen hen in staat stellen een effect te bereiken, niet alleen in schoolomgevingen, maar ook op een hoger impactniveau.

RISICOBEPERKING BENADERING

In tegenstelling tot veel bronnen die alleen gericht zijn op de gevaren en het voorkomen van risico's, streeft het SAILS-project naar een veel duurzamere aanpak, die risicobeperking wordt genoemd. Recent onderzoek door deskundigen op het gebied van digitaal onderwijs (zie hoofdstuk Recent onderzoek) bewijst ook dat het onmogelijk is kinderen en andere betrokkenen te beschermen tegen elk mogelijk risico, en dat we daar ook niet naar moeten streven. In plaats daarvan kunnen we accepteren dat digitalisering nu deel uitmaakt van ons leven, zowel in de professionele als in de privé-sfeer, en het is van fundamenteel belang dat we leren en onderwijzen om er op een veilige manier mee om te gaan, waarbij we de risico's begrijpen maar ook de voordelen benutten. Auto's zijn nu heel gewoon, en ze worden steeds sneller, maar we laten nog steeds mensen de straat oversteken, ouders leren hun kinderen gebruik te maken van speciale zebrapaden, hoe ze naar links en rechts moeten kijken. Betekent dit dat er nog steeds ongelukken gebeuren? Helaas wel, maar nooit meer onze huizen verlaten lijkt niemand een redelijke aanpak.

We denken op dezelfde manier over digitalisering. Het beste wat volwassenen voor kinderen (en leeftijdsgenoten) kunnen doen is hen kennis laten maken met navigatiemiddelen, hun ervaringen delen en er altijd zijn voor steun als de dingen een onverwachte wending nemen. Verbieden en bangmakerij zal het risico niet voorkomen, maar kan de schaamte en de angst om hulp te zoeken wanneer die nodig is, vergroten.

SCHOOL INNOVATIE MODEL

Het schoolinnovatiemodel dat de basis vormt van het huidige document, stelt de innovatie in vier hoofdstappen uit te voeren:

1. Diagnostiek
2. Strategieën
3. Uitvoering
4. Evaluatie en verbetering

Het belangrijkste doel van de vier hoofdstappen wordt hieronder uitgelegd, en schoolleiders/schoolleidersteams krijgen ook enkele handige tools en bronnen aangeboden om ze uit te voeren. Hoewel de gerichte doelgroep schoolleiders zijn, is het van cruciaal belang dat alle betrokkene van de school bij elke stap worden betrokken; alleen op deze manier is het mogelijk om op een inclusieve manier te innoveren en de behoeften en rechten van de hele schoolgemeenschap te garanderen.

Het schoolinnovatiemodel is gebaseerd op de input die ESHA van haar leden heeft ontvangen tijdens haar online seminars en bijeenkomsten in 2020 en 2021, de workshop voor schoolleiders, beleidsmakers en andere onderwijsprofessionals tijdens de slotconferentie van het European Education Policy Network (EPN) project in Barcelona in 2021 september, interviews en bijeenkomsten van belanghebbenden met schoolleiders en het bestuur van ESHA.

Op basis van deze input van schoolleiders zijn de meest zorgwekkende kwesties vastgesteld:

1. Overweldigend aantal tools beschikbaar, maar niet genoeg tijd en expertise om ze te testen en uit te proberen om de meest geschikte oplossingen te kiezen;
2. Zorgen over privacy, vooral in het geval van online onderwijs, hoe GDPR te respecteren terwijl men online lesgeeft;
3. Sociale media en het professionele leven;
4. Digitale hulpmiddelen als een aanwinst om gezinnen te betrekken;
5. Behoeftte aan nieuwe pedagogische manieren in online onderwijs;
6. Behoeftte aan geschikte hardware voor scholen en leerlingen;
7. Laag niveau van digitale vaardigheden onder het personeel van veel scholen, vergeleken met het veel hogere niveau van vaardigheden van leerlingen;
8. Verschillen op basis van sociaaleconomische status;
9. Gebrek aan digitale geletterdheid, actief burgerschap en kritisch denken bij het onderwijzend personeel.

In juni 2022 nam een groep schoolleiders uit Turkije, Spanje en Nederland deel aan een 90 minuten durende workshop onder leiding van ESHA in Nederland, Den Haag, waar zij de eerste versie van het document beoordeelden en hun feedback en input gaven. De definitieve versie van het model heeft rekening gehouden met de mening van actieve en gepensioneerde schoolhoofden uit de hele wereld.

DIAGNOSTIEK

De eerste stap van een innovatiemodel is altijd een diagnose. Hoewel alle betrokkenen op school misschien hun uiterste best doen om hun steentje bij te dragen, is het belangrijk om eerlijk en respectvol te zijn bij het evalueren van de huidige stand van de digitalisering van de schoolgemeenschap. Als leider of leiderschapsteam is het uw taak om ervoor te zorgen dat iedereen de kans krijgt om zijn mening en ervaringen te uiten zonder angst voor een oordeel, omdat alleen op deze manier krijgt u het volledige beeld, en voorkomt u misleidende valse veronderstellingen.

SWOT

In dit hoofdstuk stellen wij enkele specifieke methoden voor en bieden wij handige tools om te kunnen evalueren, maar enkele algemene evaluatiemethoden zijn bijvoorbeeld de SWOT-analyse (sterke en zwakke punten, kansen en gevaren). Sterke en zwakke punten verwijzen naar interne, aanpasbare realiteiten, kansen en gevaren die naar externe en niet aanpasbare factoren verwijzen.

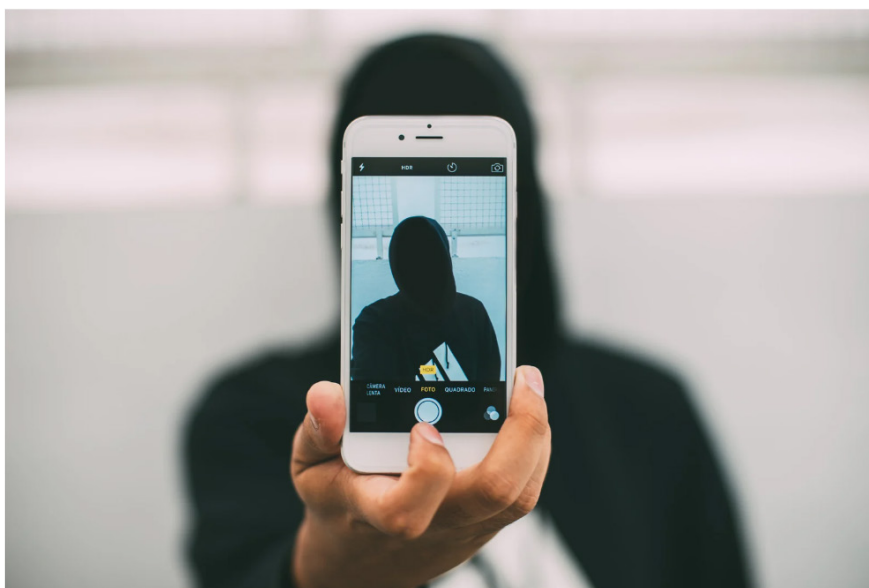
SWOT-ANALYSE

Een nuttige gids en een volledig workshopblad van het Massachusetts Department of Elementary and Secondary Education is te vinden op <https://tinyurl.com/4bdf6mhc>.

Scholen die streven naar een veilige en duurzame digitalisering die echt tegemoet komt aan de behoeften van alle belanghebbenden op school, raden wij aan hun huidige praktijken en middelen te herzien in de volgende onderwerpen:

DIGITALE VOLWASSENHEID

Digitaal volwassen scholen zijn scholen met een hoge mate van integratie van ICT en een gesystematiseerde aanpak van het ICT-gebruik in het schoolbeheer en in hun onderwijsprocessen.

MAAK EEN SNAPSHOT MET SELFIE!

SELFIE is een gratis, gebruiksvriendelijk, aanpasbaar instrument om scholen te helpen beoordelen waar ze staan met leren in het digitale tijdperk. SELFIE heeft een sterke basis in onderzoek en werd ontwikkeld op basis van het kader van de Europese Commissie voor de [bevordering van het leren in het digitale tijdperk in onderwijsorganisaties](#).

SELFIE verzamelt anoniem de meningen van leerlingen, leerkrachten en schoolleiders over hoe technologie op hun school wordt gebruikt. Dit gebeurt aan de hand van korte stellingen en vragen en een eenvoudige 1-5 antwoordschaal. Het invullen van de vragen en stellingen duurt ongeveer 20 minuten. Op basis van deze input genereert de tool een rapport - een snapshot ('SELFIE') van de sterke en zwakke punten van een school bij het gebruik van technologie.

SELFIE is beschikbaar voor alle basisscholen, middelbare scholen en scholen voor beroepsonderwijs in Europa en daarbuiten, en in meer dan 30 talen. Het kan door elke school worden gebruikt – niet alleen door scholen met een geavanceerde infrastructuur, apparatuur en technologie.

<https://education.ec.europa.eu/selfie>

Bedenk dat SELFIE weliswaar een uitstekend instrument is, maar het ouders en gezinnen niet de gelegenheid biedt hun inbreng te leveren. Als schoolleider moet u altijd rekening houden met hun mening, als een van de belanghebbenden bij het onderwijs van een kind.

TET-SAT HULPMIDDEL

Een ander nuttig instrument, dat in het kader van het ERASMUS+ MENTEP-project is ontwikkeld en gericht is op de ICT-vaardigheden van leerkrachten, is het TET-SAT-instrument dat in 11 talen online beschikbaar is en gericht is op:

1. Digitale pedagogie
2. Digitaal gebruik en productie
3. Digitale communicatie en samenwerking
4. Digitaal burgerschap

Het MENTER-project werd uitgevoerd door 16 agentschappen uit 13 landen (ministeries van Onderwijs, pedagogische instituten, nationale autoriteiten en andere institutionele organisaties), gecoördineerd door European Schoolnet. Het TET-SAT-instrument moet door leerkrachten worden gebruikt om hun vaardigheden zelf te bepalen, dus hoewel het een geweldig hulpmiddel voor zelfbeoordeling is, is het misschien niet helemaal accuraat vanwege de kenmerken van elk zelfbeoordelingsinstrument.

SOFTWARE EN HARDWARE

VERMELD DE GEBRUIKTE SOFTWARE!

Scholen moeten weten welke software in de school wordt gebruikt (voor welk doel dan ook) en moeten ook informatie hebben over wat er voor de leerlingen en hun familie thuis beschikbaar is. Hoewel de nieuwe technologieën zeer aantrekkelijk kunnen zijn, zult u altijd willen overwegen hoeveel ze bijdragen aan het leren en het welzijn van de betrokkenen op school, en of hetzelfde resultaat kan worden bereikt zonder in iets nieuws te investeren. Laat schoolpersoneel, leerlingen en leerkrachten hun mening geven over bruikbaarheid, gemak en voorkeur voor wat momenteel wordt gebruikt, voordat u een beslissing neemt.

ESAFETY LABEL PRIVACY TIP GUIDE

Als de gebruikte software eenmaal is verzameld, gebruik dan de 'eSafety' Label Privacy Tip Guide om na te gaan of ze de GDPR-verordening respecteren.

<https://indd.adobe.com/view/b4ce2a9a-3a27-4b75-a3df-f7d7a6110c76>
<https://www.esafetylabel.eu/>

VERMELD DE GEBRUIKTE HARDWARE!

Hardware is de verzameling apparaten en hun onderdelen, zoals computer, laptop, telefoons, printers, smartboards, tablets, telefoons, enz. Maak een inventarisatie van de beschikbare hardware op school en die van de leerlingen en families thuis voorzowel pedagogische als andere doeleinden, zoals beheer of communicatie. Evalueer alle momenteel gebruikte hulpmiddelen samen met het schoolpersoneel, de leerlingen en de ouders en beslis of het leren en de communicatie kunnen worden verbeterd door bepaalde hardware toe te voegen, te verwijderen of te veranderen.

EIGENDOM VAN HET APPARAAT

Denk na over het eigendom van apparaten en stel een uitgebreide richtlijn op die gelijkheid garandeert. Kan de school elk apparaat leveren (1:1 systeem) of werken ze met een 'bring-your-own'-device (BYOD) systeem? Deze webpagina biedt een nuttige uitleg over BYOD-oplossingen en de toepassing ervan in de praktijk: <https://www.k12blueprint.com/toolkits/byod>.

De vragen die u moet overwegen zijn onder meer:

1. Aan wie verstrekt u apparaten? Personeel, leerlingen, ouders?
2. Hoe lang mogen ze die gebruiken en waarvoor?
3. Wat gebeurt er als een apparaat beschadigd raakt?
4. Welk niveau van hardwarebeveiliging (wachtwoorden, beveiligingscodes) wordt gebruikt?

Source: <https://elearninginfographics.com/byod-pros-and-cons-in-education-infographic/>

Hoewel het vanzelfsprekend is dat kinderen hun eigen pennen en schriften meenemen, is er veel discussie over het BYOD-beleid, met name over de integratieproblemen in vergelijking met de persoonlijke aard van digitale apparaten. Wij zouden als volwassenen geen gedeelde smartphones gebruiken, en de meeste mensen hebben vergelijkbare gevoelens bij tablets en laptops. **BYOD-beleid heeft veel verdiensten**, een duidelijk positief effect op het leren, en deze wegen op tegen de zorgen die ontstaan (bv. spelletjes spelen of op sociale media gaan in plaats van werken), vooral als het gepaard gaat met interessante taken. Het maakt het voor leerlingen ook mogelijk om buiten het klaslokaal door te gaan met waar ze mee bezig waren. **Voor een inclusief BYOD-beleid moeten scholen begrijpen wie ondersteuning nodig heeft door een apparaat ter beschikking te stellen**, en als er digitale apparaten worden gebruikt, moet er een uitleenbibliotheek of soortgelijke oplossingen zijn voor wie geen apparaat kan kopen. Ouders kunnen een centrale rol spelen bij het opzetten van zo'n bibliotheek, bijvoorbeeld door gebruikte apparaten van hun werkplek ter beschikking te stellen, of u kunt ook contact opnemen met IT-bedrijven voor ondersteuning, aangezien veel van hen speciale aanbiedingen voor scholen hebben. Voor de school is het net zo belangrijk om te begrijpen wie buiten de school geen toegang heeft tot het internet, en het digitale beleid daarop af te stemmen. Ouders moeten hun bezorgdheid over internettoegang uiten als de school daar geen rekening mee houdt. Er moet echter worden opgemerkt dat er controversie bestaat in het wetenschappelijk bewijs voor zowel de positieve effecten van 1:1-programma's op scholen als het BYOD-beleid.

COMMUNICATIE INSTRUMENTEN

Onderzoek alle digitale en offline bronnen die worden gebruikt voor communicatie intern, tussen de school en de leerling, en de school en het gezin. Vraag de gebruikers om feedback over hun bronnen. Vinden ze het effectief? Is het inclusief? Is het eenrichtingsverkeer of tweerichtingsverkeer? Door het onmiddellijke karakter van digitale communicatiemiddelen kan de druk op zowel de ouders als de school groot zijn om ook onmiddellijk te antwoorden. Heeft uw school een beleid wanneer een antwoord kan worden verwacht? Zorg voor een evenwicht tussen onmiddellijke communicatie voor dringende zaken en asynchrone communicatie voor minder dringende zaken. Denk na over uw communicatiedoelstellingen. Zijn er boodschappen die niet gehoord worden? Zijn er groepen die nog niet bereikt worden? Veel digitale hulpmiddelen kunnen bruggen slaan tussen de school en gezinnen die de meerderheidstaal van de gemeenschap niet spreken. Bieden de gebruikte instrumenten deze mogelijkheden? Hoewel digitale communicatie veel mogelijkheden biedt, zult u altijd een evenwicht willen hebben tussen online en offline. Heeft uw school een beleid over welke zaken via welke bronnen moeten worden besproken?

SOCIALE MEDIA BELEID

Sociale media zijn bijna onvermijdelijk in de digitale wereld, en ook kinderen hebben op steeds jongere leeftijd een account. Nogmaals, in overeenstemming met onze benadering van risicobeperking raden wij aan deze realiteit te accepteren en de schoolregels en -praktijken daaromheen aan te passen. Het schoolpersoneel en de ouders zitten waarschijnlijk ook op veel sociale mediaplatforms, waarbij het schoolpersoneel mogelijk ook hun werkplek vermeldt, zodat hun online gedrag een grote invloed kan hebben op het algemene imago van de school.

Sociale mediaplatforms hebben altijd hun eigen algemene voorwaarden, maar die houden vaak rekening met de Amerikaanse wetgeving en zijn niet in overeenstemming met de GDPR. Bovendien, alleen omdat iets legaal is, het betekent niet dat het noodzakelijk is en ook rekening houdt met de gedeelde waarden van de schoolgemeenschap. Dit is een gevoelige aangelegenheid; het is dus uiterst belangrijk deze waarden samen met alle belanghebbenden te definiëren om overpolitisering en discriminatie te voorkomen.

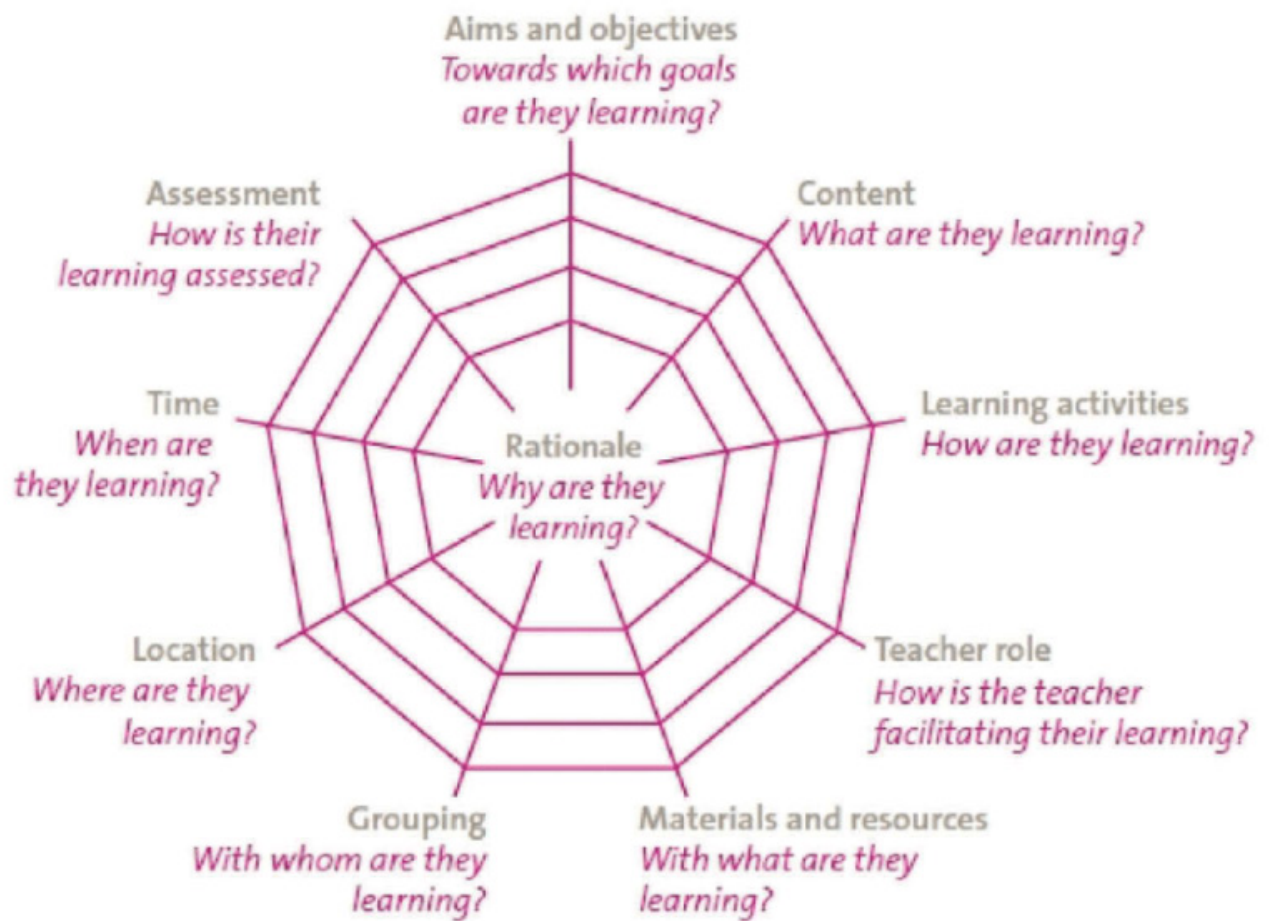
Heeft uw school momenteel een beleid voor sociale media? Zo ja, is het ontwikkeld met alle belanghebbenden van de school? Is het in overeenstemming met de GDPR? Het is belangrijk dat de belanghebbenden op school een duidelijk beleid hebben, dat de rechten van iedereen respecteert, maar toch de voordelen van sociale media toestaat.

DIGITAAL ONDERWIJS

Na de COVID-19-periode hebben veel scholen zich gerealiseerd dat hun digitale onderwijs niet aan de behoeften van alle leerlingen en hun familie voldoet, dat de leerkrachten niet voldoende ondersteuning krijgen en dat tot veel ongemakken voor ze leidt. Nu het onderwijs op de meeste plaatsen is hervat en grotendeels offline is, is het tijd om te evalueren welke voordelen digitaal onderwijs kan toevoegen aan offline onderwijs en hoe bepaalde praktijken daaruit kunnen worden behouden of verbeterd.

Het [onderzoek](#) dat het European Education Policy Network heeft gedaan naar de nieuwe rollen en competenties voor leerkrachten en schoolleiders in het digitale tijdperk kan een goed uitgangspunt zijn. Bij de evaluatie van uw digitale praktijken moet ook worden gekeken naar het leerplan en de manier waarop het wordt aangeboden. Het is belangrijk zich te concentreren op het leren van de kinderen, in plaats van op het leerplan zelf.

[Jan van den Akker](#) heeft de volgende curriculaire spinnenweb gemaakt dat u begeleidt bij de evaluatie van het huidige curriculum dat uw school volgt. Hoewel het per schoolsysteem verschilt hoeveel vrijheid scholen hebben met betrekking tot het curriculum en de uitvoering ervan, kunnen zelfs in de meest simpele systemen positieve veranderingen worden aangebracht door de ervaringen van de leerlingen en de rest van de schoolgemeenschap te evalueren.

STRATEGIEËN
EN
BELEID

De ontwikkeling van strategieën is een essentiële fase van innovatie. Voordat we enige actie ondernemen, moet deze gebaseerd zijn op de analyse die in het onderdeel diagnose is uitgevoerd. In de stap Strategieën van het innovatieplan nodigen wij u uit om uw doelstellingen te bepalen en uw plannen te maken. Zodra de scholen een duidelijk beeld hebben van de huidige praktijken, is het tijd om een strategie uit te stippelen voor verbetering.

Het door de Raad van Europa ontwikkelde handboek over internetvaardigheid kan een nuttig en uitgebreid uitgangspunt zijn. U vindt het hier: <https://rm.coe.int/1680766c85>.

De [School Innovation Strategies](#), die in het kader van het project [Reflecting for Change](#) (R4C) door ESHA zijn ontwikkeld, stellen concrete strategieën voor om scholen te helpen hun eigen innovatietraject te ontwikkelen. Het doel is individuele scholen te ondersteunen bij het verbeteren, heruitvinden, aanvullen en transformeren volgens hun profiel en vastgestelde behoeften. Het bouwt voort op onderzoek naar onderwijsleiderschap en onderwijsstrategie en richt zich op inspirerende praktijken die werken. Het belicht de meest relevante strategieën van school- en leerleiderschap voor innovatie, relevante strategieën bij het kiezen van onderwijs- en beoordelingsmethoden, het herdefiniëren van de focus van de ontwikkeling van vaardigheden en competenties, het verbeteren van integratie, het vergroten van de betrokkenheid van belanghebbenden, en brengt de openheid en 'e-maturity' benadering van R4C naar onderwijs voor duurzaamheid.

SMARTER

Er zijn tal van goede manieren om een strategie te ontwikkelen bij het bepalen van doelstellingen. Een nuttige methode kan de SMART-methode zijn, en de verder ontwikkelde versie daarvan “SMARTER”:

Hoe gebruik je het SMARTER – model voor het stellen van doelen?

Stap 1. | Specifiek

Probeer het doel zo specifiek mogelijk te definiëren: wat wil je bereiken? De diagnosestap kan u helpen de problemen te identificeren en nu is het tijd om aan te geven wat precies het doel is dat u nastreeft.

Stap 2. | Zinvol

Uw doelstellingen moeten zinvol zijn voor u en uw schoolgemeenschap. Gebruik de input van uw schoolgemeenschap om te bepalen waarom u deze doelen wilt bereiken. Als er een betekenis aan de doelen is verbonden, helpt dat je motivatie te behouden.

Stap 3. | Haalbaar

Hoewel het nodig is om groot te dromen, zult u alleen realistische doelen kunnen bereiken. Dat betekent niet dat u niet hoog kunt mikken, maar denk wel goed na over de obstakels en mogelijkheden. Het is beter om kleinere, kortetermijndoelen te stellen als mijlpalen om u te helpen een langetermijndoel te bereiken. Zo kunt u de vooruitgang bijhouden.

Stap 4. | Relevant

De doelen die u stelt moeten relevant zijn voor uw schoolgemeenschap. Misschien moet u prioriteiten stellen, want er zijn vaak veel uitdagingen. Wat is het dat de belanghebbenden van de school echt bezighoudt?

Stap 5. | Tijdgebonden

Sterk gerelateerd aan de derde stap, wil je bij het stellen van doelen een deadline opnemen om deze doelen te bereiken. Stel realistische verwachtingen, maar houd je aan de deadline.

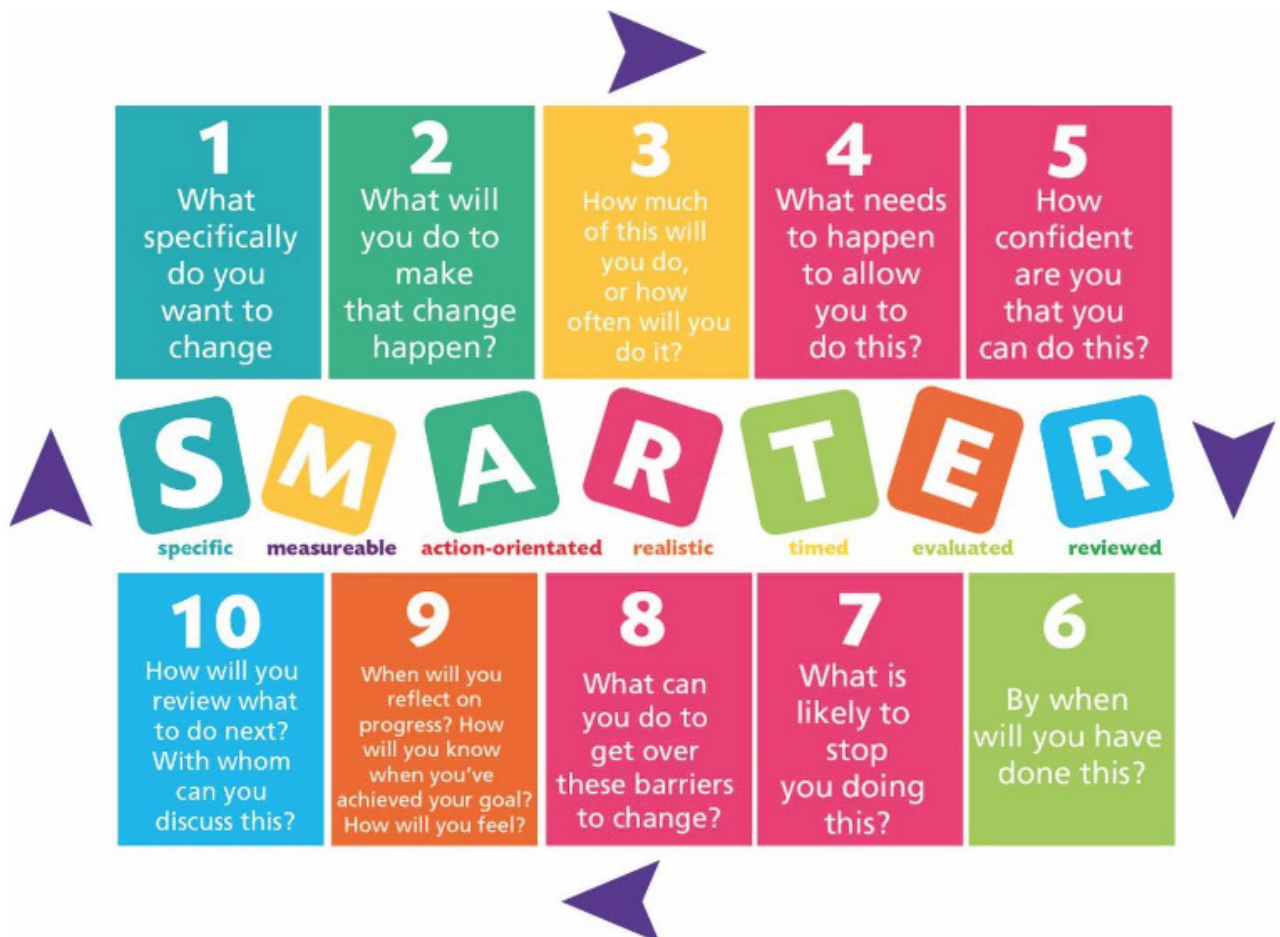
Stap 6. | Evalueren

Dit is de eerste extra stap ten opzichte van de oorspronkelijke SMART-methode. Het is essentieel om te evalueren of de doelen worden bereikt. In een later stadium van deze gids vindt u enige ondersteuning over hoe die evaluatie op een effectieve en inclusieve manier kan worden uitgevoerd.

Stap 7. | Aanpassen

Innovatie en verandering is altijd een cirkel, zoals deze gids ook suggereert, na de evaluatiestap zult u zien wat de bereikte veranderingen waren, wat de uitdagingen waren die uw schoolgemeenschap misschien verhinderden de gestelde doelen volledig te bereiken, of hoe nieuwe doelen kunnen worden gesteld om ervoor te zorgen dat iedereen veilig zeilt door de digitale wereld.

Net als bij elke andere stap is het van cruciaal belang dat alle belanghebbenden op school bij het maken van de plannen worden betrokken, en vaak moet u ook een beroep doen op externe professionals die hun expertise over specifieke onderwerpen kunnen inbrengen. De gemeenschap van ouders kan bijzonder waardevol zijn om over na te denken, om hen niet alleen als voogden van hun kinderen te zien, maar ook als professionals op hun eigen gebied. Wij bevelen aan de volgende documenten/protocollen op te stellen of verder te ontwikkelen met inachtneming van de SMARTER-methodologie:

DIGITALE VOLWASSENHEIDSSTRATEGIE

Nadat u het huidige niveau van digitale volwassenheid met uw tool hebt beoordeeld, hebt u een strategie nodig om uw geïdentificeerde zwakkere punten te verbeteren, en hoe u uw sterke punten kunt behouden en ontwikkelen en uw kansen kunt benutten.

STRATEGIE VOOR HET KIEZEN VAN DE JUISTE SOFTWARE EN HARDWARE

Nadat u de momenteel gebruikte software en hardware in de school en bij de leerlingen thuis hebt bekeken, zult u een bewuste strategie willen maken over hoe deze in de toekomst moeten worden geselecteerd, aan welke behoeften en eisen zij moeten voldoen. Om deze strategie te ontwikkelen gebruikt u stelregels ter ondersteuning van rechtvaardigen partnerschappen tussen onderwijsinstellingen en de particuliere sector.

COMMUNICATIESTRATEGIEËN - INTERN, SCHOOL-FAMILIE-LEERLING

Op basis van de lessen die zijn getrokken uit het verzamelen van de communicatiekanalen en de gesprekken met de belanghebbenden van de school, moet worden gepland hoe de school intern en met de leerlingen en hun familie zal communiceren. Welke kanalen zullen worden gebruikt voor welk type berichten en publiek?

SOCIAAL MEDIABELEID

Uw school moet een sociale mediabeleid ontwikkelen als ze dat nog niet had, in overeenstemming met de GDPR- en kinderrechtenregels. Als u al een beleid had, overweeg dan of het werkelijk de belangen van alle belanghebbenden op gelijke wijze behartigt, en of het in overeenstemming is met bovengenoemde regelgeving.

BELEID TER WAARBORGING VAN KINDERRECHTEN

Het Verdrag inzake de rechten van het kind, [the Convention on the Rights of the Child](#), dat door alle EU-landen is aangenomen, moet uw uitgangspunt zijn om de rechten van de kinderen te garanderen.

ACTIEF BELEID INZAKE DIGITAAL BURGERSCHAP

De Raad van Europa heeft een [Digital Citizenship Education Handbook](#) ontwikkeld dat een nuttig uitgangspunt kan zijn voor de ontwikkeling van een actief beleid inzake digitaal burgerschap voor uw eigen school. U kunt ook [Recommendation CM/Rec\(2019\)10 of the Committee of Ministers to member States on developing and promoting digital citizenship education. raadplegen](#). Houd in gedachten dat u alle belanghebbenden van de school erbij moet betrekken, wat kan betekenen dat u zich eerst richt op het onderwijzend personeel en dan pas op de leerlingen.

GEGEVENSBESCHERMING EN CYBERBEVEILIGINGSBELEID

Om de gevoelige gegevens van kinderen en alle andere betrokkenen op school online en offline veilig te houden, moet u uw beleid afstemmen op de GDPR-regelgeving. Europese scholen zijn vaak verplicht om een GDPR-functionaris te hebben. U kunt altijd een ondersteuning vragen. Als deze mogelijkheid er voor u niet is, is het sterk aan te raden om contact op te nemen met de lokale overheid of de ouderraad om ondersteuning te vragen bij het vinden van een deskundige.

Wij adviseren een beleid te hebben over hoe u alle betrokkenen op school veilig en wel kunt houden in de cyberruimte.

BELEID VOOR PROBLEEMMANAGEMENT

Soms gebeuren er ondanks onze grote inspanningen problemen en incidenten. Uw school heeft een beleid nodig over hoe zij klachten zal behandelen, daders aansprakelijk zal stellen en slachtoffers zal beschermen. Dit kan zelfs deel uitmaken van het algemene veiligheids- en arbeidsomstandighedenbeleid van de school.

UITVOERING

Zodra u alle strategieën hebt gepland die worden aanbevolen in de fase Strategieën van Innovatie, is het tijd om de plannen in realiteit om te zetten en met de actie te beginnen.

Een uitstekende richtlijn voor implementatie op scholen is gemaakt door de Education Endowment Foundation.

<https://educationendowmentfoundation.org.uk/education-evidence/guidance-reports/implementation>

In het kader van het PHERECLOS-project hebben onderzoekers van de Universiteit van Wenen een implementatietoolkit samengesteld die u kan dienen als inspiratie en leidraad en die enkele eenvoudig implementatie-instrumenten biedt.

Dit is de link:

https://www.phereclos.eu/wp-content/uploads/2020/10/PHERECLOS-WP6_Implementation-Toolkit.pdf

Er zijn wereldwijd veel inspirerende praktijken. Wanneer u ze probeert toe te passen, zult u ze altijd moeten aanpassen aan uw eigen context. In bijlage I vindt u een model om ze te analyseren.

EVALUATIE EN VERBETERING

Veel organisaties kijken er tegen op als er een evaluatie plaats moet vinden. Zij denken dat het gaat om het meten van succes en om het straffen van organisaties die hun doelstellingen niet halen. Dit geldt met name voor scholen die in veel landen voortdurend onzeker zijn om door overheidsinspecteurs te worden geëvalueerd. De zorg dat de inspecteurs zonder waarschuwing vooraf de status van hun school verlagen van “uitstekend” naar “goed” - of erger - is een constante nachtmerrie. In deze context wordt evaluatie vaak op een negatieve manier gezien, als een van de factoren die de faalangst van een organisatie aandrijven. (Cullen, 2013).

Wanneer evaluatie-instrumenten en -methoden worden gebruikt om organisaties te helpen leren hoe zij dingen beter kunnen doen, is evaluatie een zeer krachtig instrument ter ondersteuning van verandering en innovatie. Om organisaties te helpen leren, moet evaluatie niet alleen worden gebruikt als een instrument om prestaties achteraf te beoordelen, bijvoorbeeld aan het eind van een schooljaar (formatieve waardering). Het moet juist worden geïntegreerd in het organisatieproces ter ondersteuning van een voortdurende verbeteringscyclus. Dit betekent dat evaluatie kan en moet worden gebruikt om scholen te helpen bij het opstellen en ontwikkelen van hun veranderingsplannen (“ex-ante” evaluatie). Het betekent ook dat evaluatie kan en moet worden toegepast om de vooruitgang te volgen en te beoordelen naarmate de school vooruitgang boekt bij de uitvoering van haar veranderingsplan (“formatieve” evaluatie). In die zin speelt evaluatie een belangrijke rol om scholen te helpen berekenen hoe ver zij op hun “veranderingstraject” zijn gekomen. Elke school beschikt al over een of andere vorm van gestructureerde evaluatie, het verdient aanbeveling om voor alle zaken na te gaan hoe de evaluatie in het algemeen verloopt, en vervolgens de evaluatie van de voortgang van de digitalisering in het algemene proces op te nemen. In wezen is de rol van evaluatie in organisaties niet om perfectie na te streven, maar om te begrijpen wat relevant is, wat kan worden gecontroleerd en wat niet, wat goed genoeg is en vooral wat kan worden toegepast op basis van de opgedane ervaring om de organisatie te helpen ten goede te veranderen.

WAAROM EVALUATIE?

Evaluatie is om een aantal redenen belangrijk. Het helpt scholen om veranderingen te plannen. Het helpt hen benchmarks te kiezen aan de hand waarvan zij kunnen beoordelen hoe ver zij met hun plan zijn gevorderd. Het ondersteunt de verantwoordingsplicht binnen de organisatie. Het helpt scholen te leren van wat ze bereiken en van wat niet volgens plan verloopt.

De belangrijkste redenen - of doeleinden - om te evalueren:

1. een ontwikkelingsdoel - de school helpen een plan voor innovatie en verandering te ontwikkelen (evaluatie vooraf);
2. een operationeel doel - om de school te helpen bijhouden hoe zij vordert met betrekking tot haar huidige strategieën en plannen (permanente of “formatieve” evaluatie);
3. een summatief doel - om de school te helpen meten wat zij heeft bereikt (evaluatie achteraf).

De evaluatiecomponent van het organisatieveranderingsmodel is van cruciaal belang voor de ondersteuning van innovatie en verandering. Door evaluatie in te bouwen in een schoolinnovatieprogramma worden iteratieve feedbacklussen gegenereerd, zodat men kan leren van ervaringen uit het verleden. Evaluatie zal de school ook in staat stellen een echte “lerende organisatie” te worden.

Er zijn vele manieren om te evalueren, in het algemeen kunnen we drie verschillende soorten evaluaties onderscheiden:

1

Doelgericht

Bij dit type wordt geëvalueerd of de gestelde doelen zijn bereikt. Het is een goede methode als u SMARTER doelen stelt, omdat u tijdens de planning kunt teruggrijpen op de gestelde doelen.

2

Procesmatig

In dit type analyseert u de sterke en de zwakke punten.

3

Op resultaten gebaseerd

Bij dit type kijkt u naar het grotere geheel en onderzoekt u welke bredere effecten de innovatie heeft gehad.

Wij moedigen u aan uw inspanningen te evalueren aan de hand van meer dan één methode, zodat u meer informatie krijgt die u kan helpen bij het doorvoeren van verdere verbeteringen.

Enkele evaluatiemethoden die u kunt gebruiken zijn:

1. Test

1. Pre- en -posttest
2. Test tegen control groepen

2. Deelname

1. Aanwezigheid
2. Afronding
3. Certificaten
4. Follow-up

3. Gegevensverzameling

1. Enquêtes
2. Vragenlijsten
3. Interviews
4. Checklists
5. Feedbackformulieren

4. Financiële verslagen

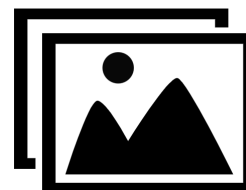
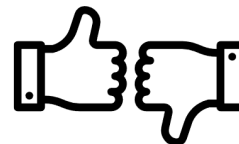
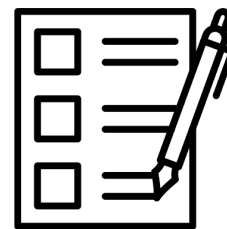
1. Kosten ten opzichte van de begroting
2. Kosten per diensteenheid
3. Op tijd en binnen het budget

5. Prestaties

1. Rangen
2. Afstuderen
3. Daling van terugval
4. Arbeidsbemiddeling
5. Vergunningen, inspecties, certificeringen

6. Subjectief (kwalitatief)

1. Tijdschriften
2. Getuigenissen
3. Opmerkingen
4. Foto's
5. Knipsels

Wanneer u een methode kiest, moedigen wij u aan om kwantitatieve methoden te combineren, waardoor u met meer gegevens kunt werken, maar ook kwalitatieve methoden te gebruiken om de betekenis achter de cijfers te krijgen.

WETGEVENDE ACHTERGROND

Zoals voor alle mensenrechten geldt voor de rechten van het kind een interne hiërarchie. De bescherming van het leven gaat, net als bij de algemene mensenrechtenwetgeving, boven alle andere rechten. Het lijkt er echter op dat nationale en regionale regelgevende instanties zichzelf beschouwen als een absolute vrijheid om de rechten van kinderen in een digitale omgeving te plaatsen en er belang aan te hechten. Een louter op risicopreventie gerichte aanpak verliest uit het oog hoe belangrijk het is de rechten van kinderen tegen elkaar af te wegen en zelfs te respecteren. Een risicobeperkende aanpak kan een evenwicht tot stand brengen tussen concurrerende kinderrechten en tegelijkertijd de risico's voor kinderen in digitale omgevingen tot een minimum beperken.

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de Europese en internationale regels betreffende de rechten van kinderen op het internet.

EUROPESE UNIE

GENERAL DATA PROTECTION REGULATION (“GDPR”)

De GDPR, die in 2016 is aangenomen, is een instrument dat rechtstreeks toepasselijk en bindend is in elke lidstaat van de Europese Unie (“EU”). Het meest relevant voor deze doeleinden is artikel 8, getiteld *Conditions applicable to child’s consent in relation to information society services*.

Het artikel stelt de standaardleeftijd voor toestemming in online-omgevingen vast op 16 jaar, maar geeft de lidstaten de ruimte om deze leeftijd te verlagen tot 13 jaar. De lidstaten van de EU mogen dus geen lagere toestemmingsleeftijd invoeren.

De verordening stelt voorts dat in alle op kinderen gerichte communicatie in het kader van gegevensverwerking eenvoudige en kindvriendelijke taal moet worden gebruikt (artikel 12 en overweging 58). Alle nationale toezichthoudende autoriteiten moeten ook bijzondere aandacht besteden aan onlineactiviteiten die op kinderen zijn gericht (artikel 57). Aangenomen wordt dat kinderen een dergelijke uitgebreide bescherming verdienen omdat zij niet begrijpen wat de gevolgen zijn van het delen van hun persoonsgegevens (overweging 38).

Dit algemene verbod op het gebruik van bepaalde sites onder de 16 jaar (aangezien veel sites niet kunnen worden gebruikt zonder gegevensverwerking) is een extreme vorm van risicopreventie. Het gaat ervan uit dat kinderen niet bekwaam zijn om hun eigen beslissingen te nemen, en beschermd moeten worden tegen alle risico's, zelfs ten koste van verschillende rechten waar ze theoretisch recht op hebben.

INTERNATIONAAL RECHT EN BELEID

UNITED NATIONS CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD (“UNCRC”)

Het UNCRC is het belangrijkste en breedste internationale rechtsinstrument inzake kinderrechten. Als zodanig is het ook van groot belang voor de digitale context. In willekeurige volgorde zijn de volgende rechten het belangrijkste in de onlineomgeving, of zouden dat moeten zijn:

- Het recht op vrije meningsuiting (artikel 13).
- Het recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (artikel 14).
- Het recht op vrijheid van vereniging en vreedzame vergadering (artikel 15).
- Het recht op privacy (artikel 16).
- Het recht op toegang tot informatie (artikel 17).
- Het recht op onderwijs (artikel 28).
- Het recht op vrije tijd, spel en cultuur (artikel 31).
- Het recht op bescherming tegen economische, seksuele en andere vormen van exploitatie (respectievelijk de artikelen 32, 34 en 36).

GENERAL COMMENT ON THE UNCRC

In 2021 heeft het Comité voor de rechten van het kind van de Verenigde Naties het [General Comment no. 25](#) aangenomen betreffende de rechten van kinderen in digitale omgevingen. Het Comité ontwierp vier beginselen aan de hand waarvan de implementatie en het in evenwicht brengen van kinderrechten op nationaal niveau moeten worden gerealiseerd.

Ten eerste moeten de staten non-discriminatie garanderen. Kinderen moeten gelijke en effectieve toegang hebben tot digitale omgevingen. Hatelijke communicatie of oneerlijke behandeling met behulp van technologie wordt ook beschouwd als discriminerende behandeling.

Ten tweede moeten de nationale inspanningen op het gebied van digitale technologieën gebaseerd zijn op het belang van het kind. Bij de regulering, het ontwerp, het gebruik en het beheer van die technologieën moet het belang van het kind voorop staan. De staten moeten organisaties die opkomen voor de rechten van het kind raadplegen. Belangrijk is dat wordt benadrukt dat alle aan de rechten van kinderen moet het nodige propriëteit worden toegekend, dus ook het recht om informatie te zoeken, te ontvangen en te verstrekken, en niet alleen het recht om tegen schade te worden beschermd.

Ten derde moeten de staten kinderen beschermen tegen risico's voor hun leven en ontwikkeling. Dergelijke bedreigingen omvatten een breed scala van activiteiten, zoals gewelddadige inhoud en gokken.

Ten vierde moeten de staten ervoor zorgen dat kinderen via digitale technologieën hun mening kunnen uiten en dat die mening wordt gerespecteerd. Bij de regelgeving op dit gebied moeten de staten de nodige aandacht besteden aan de zorgen en meningen van kinderen.

In het algemene commentaar wordt benadrukt dat er op nationaal niveau specifiek beleid en specifieke regels nodig zijn voor de rechten van kinderen in de digitale omgeving.

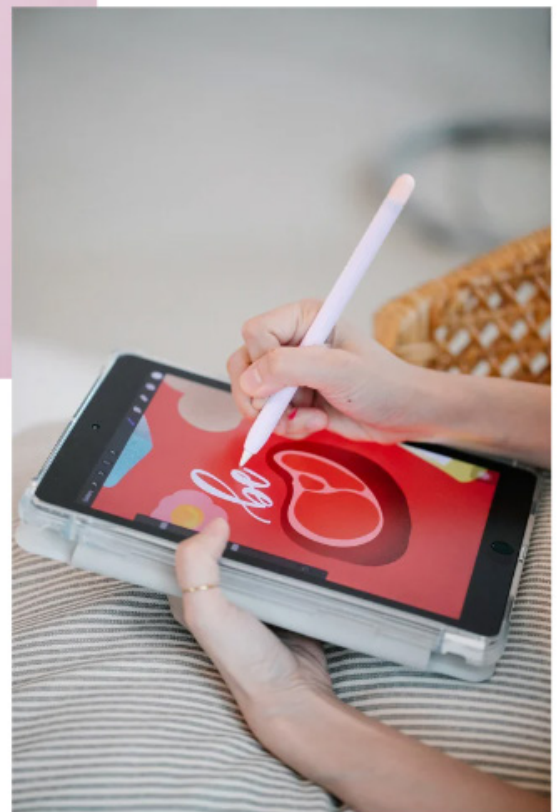
Zoals uit bovenstaande korte samenvatting blijkt, acht het Comité het (terecht) van cruciaal belang dat staten de relevantie van alle kinderrechten in de digitale wereld erkennen. Een alomvattende en brede aanpak van risicopreventie staat haaks op deze vereiste eerbiediging van rechten zoals het recht op toegang tot informatie en op meningsuiting.

Als een ouder of autoriteit een kind uit naam van risicopreventie kan beletten gebruik te maken van digitale platforms, komt dit neer op een frontale aanval op deze rechten zonder duidelijke reden. Zoals het Comité uiteenzet, moeten evenredige bescherming, niet-discriminerende behandeling en het belang van het kind ten grondslag liggen aan de besluitvorming over de aanwezigheid van kinderen online.

Het internet kan een ongeëvenaard instrument zijn om de rechten van kinderen te verwezenlijken. Via het web kunnen ook de rechten van vrije meningsuiting, vrijheid van gedachte, vrijheid van vereniging, toegang tot informatie, vrijheid van vrije tijd, spel en cultuur, en het recht op onderwijs worden bevorderd op een wijze die in de offline wereld niet mogelijk is.

Via openbare fora kunnen kinderen hun mening geven in vormen en voor een publiek die zij offline niet zouden kunnen doen. Door digitaal onderwijs kunnen de diversiteit en de kwaliteit van het lesmateriaal en de onderwijsmethoden sterk worden verbeterd. Games bieden nieuwe vormen van spel en spelenderwijs leren, terwijl ze vaak ook nieuwe manieren van omgang met leeftijdsgenoten en toegang tot informatie mogelijk maken.

Andere rechten kunnen daarentegen in een digitale omgeving in het gedrang komen. Met name het recht op privacy en bescherming tegen uitbuiting moeten in gedachten worden gehouden. De belangrijkste conclusie mag echter niet zijn dat deze rechten moeten worden beschermd ten koste van alle eerder genoemde rechten. De risico's daarvan moeten zoveel mogelijk worden beperkt, waarbij de waardering van alle andere rechten moet worden gewaarborgd, tenzij dat in de gegeven omstandigheden onmogelijk is. Geen enkel ander recht dan dat op leven en overleven mag andere rechten overtroeven zonder zorgvuldige afweging en, indien mogelijk, beoordeling per geval.

UNITED NATIONS CHILDREN'S FUND (“UNICEF”) DISCUSSIESTUK

Uit recent onderzoek van UNICEF blijkt dat in het kader van instrumenten voor leeftijdsgarantie soortgelijke beginselen moeten worden aangenomen als die welke door het UNCRC Comité zijn voorgesteld. Deze zijn:

- Evenredig en transparant gebruik: instrumenten ter verzekering van de leeftijd, die in feite belemmeringen voor de vrije toegang vormen, mogen alleen worden gebruikt indien dit noodzakelijk en evenredig is, en moeten worden ingezet op een transparante wijze voor de betrokken kinderen.
- Toegang en integratie: de uitoefening van de rechten van kinderen in de onlinesfeer mag niet worden belemmerd, tenzij er een op bewijzen gebaseerd risico bestaat. De toegang mag niet zonder meer worden verboden als er minder ingrijpende maatregelen beschikbaar zijn. Al het voorgaande moet op inclusieve en niet-discriminerende wijze worden toegepast.
- Bestuur: leeftijdsgrenzen (d.w.z. toegang afhankelijk maken van een bepaalde leeftijd) moeten worden gerechtvaardigd door bewijs van potentiële schade en een motivering van de gekozen leeftijdsgrenzen. Op internationaal niveau is meer samenhang nodig in de regelgeving om de rechten van kinderen te beschermen en te respecteren.
- Wat bij dit onderzoek misschien nog meer opvalt dan het Algemeen Commentaar is de onhoudbaarheid van alomvattende verbodsmaatregelen in naam van risicopreventie. Kinderrechten, eenvoudig gezegd, doen geen algemene maatregelen toestaan. Dit hoeft niet te verbazen: algemene mensenrechten worden op identieke wijze afgewogen. Het is hoog tijd dat staten erkennen dat kinderrechten mensenrechten zijn en dezelfde toegewijde en zorgvuldige afweging verdienen als “rechten van volwassenen”.
- Op het gebied van de online aanwezigheid van kinderen moeten proportionele, transparante, toegankelijke en inclusieve regelgeving en beleid worden opgesteld. Algemene leeftijdsbeperkingen, bijvoorbeeld voor het gebruik van sociale media in welke vorm dan ook, zijn duidelijk geen evenwichtige maatregel. Risicobeperking, niet risicopreventie, moet de overhand hebben in de besluitvorming om de rechten van kinderen te respecteren en te handhaven.

NATIONAAL WETGEVEND KADER: HONGARIJE

Leeftijd van toestemming voor diensten van de informatiemaatschappij (GDPR, artikel 8)

Hongarije heeft besloten de toestemmingsleeftijd voor kinderen voor online-contexten aanzienlijk te verhogen tot boven de door de GDPR voorgeschreven minimumdrempel. Hoewel de verordening bepaalt dat de lidstaten een toestemmingsleeftijd tot 13 jaar kunnen invoeren, heeft Hongarije de verordening op nationaal niveau uitgevoerd door de toestemmingsleeftijd niet te vermelden. Zo heeft het land de standaardregel van 16 jaar van de GDPR ingevoerd.

Bescherming van kinderen online en de rechten van de ouder: recht en beleid

In Hongarije is geen specifieke wet ingevoerd betreffende online-kinderbescherming, noch betreffende de rechten en plichten van ouders in voornoemde context. De uitstreckende wetten zijn gebaseerd op het IVRK.

In 2014 heeft de Nationale Autoriteit voor Media en Infocommunicatie (“Nemzeti Média-és Hírközlési Hatóság” (NMHH)) een initiatief in het leven geroepen onder de naam Internet Roundtable on Child Protection (“Gyermekevédelmi Kerekasztal”). De rol van deze adviesraad van de NMHH is het bevorderen en ondersteunen van de bescherming van kinderen op het internet, en het bijstaan van de voorzitter van de NMHH. Hoewel de raad niet bevoegd is om juridisch bindende instrumenten aan te nemen, richt hij zich op het opstellen van aanbevelingen en onderzoek ter bevordering van veilige en kindvriendelijke internetgebruikspraktijken, waarbij de nadruk ligt op filtersoftware en digitale geletterdheid van zowel ouders als kinderen. Daarnaast kunnen betrokken partijen contact opnemen met de raad als zij vinden dat een aanbieder van inhoud tekortschiet in zijn inspanningen om kinderen te beschermen. Als bijvoorbeeld een videodeeldienst minderjarigen onbeperkt toegang biedt tot gewelddadige inhoud, kan dit worden gemeld aan de raad, die dit vervolgens kan onderzoeken.

De raad bestaat uit een reeks deskundigen, waaronder opvoeders, vertegenwoordigers van verenigingen van internetproviders en deskundigen op het gebied van kindbescherming. Deskundigen op het gebied van de internetmarkt en deskundigen op het gebied van kindbescherming kunnen samen leden voor acht van de eenentwintig zetels in de raad aanbevelen bij de voorzitter.

De Hongaarse inspanningen voor online kinderbescherming worden beïnvloed door de resultaten van een nationale raadpleging in 2015, waaruit bleek dat de meerderheid van de respondenten wil dat het internet geen bedreiging vormt voor kinderen. Naar aanleiding daarvan heeft de regering het Digitale Welzijnsprogramma (“Digitális Jólét Program”) opgezet. Relevant voor deze doeleinden is een subonderdeel van het programma, namelijk de digitale kinderbeschermingsstrategie van Hongarije (“Magyarország Digitális Gyermekvédelmi Stratégiája”). De strategie verwijst nadrukkelijk naar het beschermen van kinderen tegen elke bedreiging en het voorkomen van risico’s die online kunnen bestaan. Daarnaast wil zij kinderen, ouders en opvoeders voorzien van de kennis en vaardigheden die nodig zijn voor een waarde creërend en cultuur bevorderend internetgebruik.

Drie belangrijke pijlers vormen de basis voor de aanpak van de bescherming van kinderen online.

- 1 Ten eerste, bewustmaking en kennis van de realiteit van de media.
- 2 Ten tweede, bescherming en veiligheid door middel van instrumenten zoals filtersoftware en beperking van de inhoud.
- 3 Ten derde, sancties tegen bedreigende inhoud door het verzamelen van gegevens en het volgen van activiteiten met betrekking tot bedreigingen voor kinderen online.

In Hongarije wordt de online kinderbescherming over het algemeen geregeld door een aantal afzonderlijke beleidsmaatregelen, actoren en regels. Grote delen van de inspanningen op het gebied van kinderbescherming blijven op het niveau van niet-bindend beleid of advies. In Hongarije is ook een aantal onderwijs- en bewustmakingscentra opgericht die digitale mediageletterdheid en bewust en veilig mediagebruik moeten bevorderen.

NATIONAAL WETGEVEND KADER: NEDERLAND

Leeftijd van toestemming voor diensten van de informatiemaatschappij (GDPR, artikel 8)

Nederland heeft besloten de toestemmingsleeftijd voor kinderen voor online-contexten aanzienlijk te verhogen tot boven de door de GDPR voorgeschreven minimumdrempel. Hoewel de verordening bepaalt dat de lidstaten een toestemmingsleeftijd tot 13 jaar kunnen invoeren, heeft Nederland de verordening op nationaal niveau uitgevoerd door de toestemmingsleeftijd niet te vermelden. Het land heeft dus de standaardregel van 16 jaar van de GDPR ingevoerd.

Bescherming van kinderen online en de rechten van de ouder: recht en beleid

In Nederland is geen specifieke wet ingevoerd betreffende online-kinderbescherming, noch betreffende de rechten en plichten van ouders in voornoemde context. De geldende wetten zijn gebaseerd op het IVRK.

Er bestaat echter een gezaghebbende code voor kinderrechten die door de Universiteit Leiden is ontwikkeld en door de Nederlandse Autoriteit Consument en Markt wordt onderschreven. Bijgevolg zal de code waarschijnlijk effect sorteren op de markt, zelfs zonder wettelijke codificatie. De code is, naast andere digitale producten, vooral gericht op apps en spelletjes, en erkent het toenemende belang van deze producten voor het dagelijkse leven van kinderen.

De code is gebaseerd op een reeks van tien beginselen die de bescherming en de grondrechten van kinderen online moeten waarborgen. De beginselen, gericht tot ontwikkelaars en ontwerpers van digitale producten en gebaseerd op het IVRK en de GDPR, zijn de volgende:

- Zet het belang van het kind voorop in het digitale ontwerp.
- Betrek kinderen bij het ontwerpproces.
- De verwerking van persoonsgegevens van kinderen beperken.
- Zorgen voor transparantie op een voor kinderen begrijpelijke manier.
- Effectbeoordelingen uitvoeren met betrekking tot de privacy van het kind.
- Een kindvriendelijk privacy ontwerp invoeren (d.w.z. in het algemeen een opt-in benadering aanbevelen).
- Vermijd profilering van kinderen op basis van de verstrekte gegevens en hun handelingen online.
- Economische uitbuiting van kinderen voorkomen.
- Vermijd ontwerpen die schadelijk kunnen zijn voor kinderen.
- Richtsnoeren voor de industrie ontwikkelen die gericht zijn op de bescherming van kinderen.

Nederland heeft ook zijn Jeugdwet herzien, die vooral betrekking heeft op diensten voor kinderen en gezinnen, van preventieve tot gespecialiseerde zorg. Deze diensten zijn nu gedecentraliseerd en vallen voornamelijk onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Een aantal afzonderlijke beleidslijnen en actoren nemen deel aan de inspanningen om kinderen online te beschermen. Het Nederlandse Safer Internet Centre bestaat om een veiliger en beter internetgebruik van kinderen te bevorderen. Via het jongerenpanel (“Digiraad”) betrekken zij jongeren bij hun beleidsvorming. Zij bieden ook een hotline en hulplijn om te helpen bij inspanningen voor een veiliger internet. Centraal staat het bewustmakingscentrum, dat verantwoordelijk is voor de nationale coördinatie tussen ministeries, ngo’s en particuliere partners (zoals internetproviders).

In Nederland zijn ook verschillende initiatieven voor goede praktijken genomen om ouders, kinderen en opvoeders te helpen. Zo biedt de website Veilig Internet (veilinginternetten.nl) middelen en advies over veilig internetgebruik, die gezamenlijk door de overheid en particuliere actoren wordt gefinancierd en waarbij gebruik wordt gemaakt van de expertise van het nationale agentschap voor cyberveiligheid.

NATIONAAL WETGEVEND KADER: SPANJE

Leeftijd van toestemming voor diensten van de informatiemaatschappij (GDPR, artikel 8)

Spanje heeft het besluit genomen om de minimumleeftijd van toestemming van minderjarigen voor het gebruik van hun persoonsgegevens in digitale omgevingen te verlagen tot onder de door de RGDPD standaard vastgestelde leeftijd, 16 jaar. In de organieke wet 3/2018 betreffende de bescherming van persoonsgegevens en de garantie van digitale rechten (LOPDGDD) is in artikel 7 vastgelegd dat de verwerking van persoonsgegevens van een minderjarige alleen op zijn toestemming mag worden gebaseerd wanneer hij ouder is dan 14 jaar. Aangezien de meeste platforms en sociale netwerken de persoonsgegevens van gebruikers beheren, is deze grens meestal de grens die zij voor de registratie in de dienst vaststellen. Er zijn echter gevallen waarin de platforms geen persoonsgegevens gebruiken en in dat geval hebben zij de minimumleeftijd vastgesteld op 13 jaar. Anderzijds zijn er ook gevallen waarin zij in het belang van het bedrijf een minimumleeftijd van 16 jaar voor de registratie in de dienst hebben vastgesteld. De minimumleeftijd van 14 jaar voor het gebruik van digitale platforms is dus de fundamentele en meest gebruikelijke referentie in Spanje, maar is niet verplicht en mag niet in alle gevallen worden toegepast.

Organieke wet voor de integrale bescherming van kinderen en adolescenten tegen geweld (LOPIVI)

De LOPIVI, die in mei 2021 is goedgekeurd, heeft ten doel de fundamentele rechten van kinderen en adolescenten op hun fysieke, psychologische en morele integriteit te waarborgen tegen elke vorm van geweld, de vrije ontwikkeling van hun persoonlijkheid te garanderen en alomvattende beschermingsmaatregelen vast te stellen.

Hierin worden enkele belangrijke aspecten van het toepassingsgebied van deze gids en de filosofie van het SAILS-project uiteengezet:

- Het verzamelt maatregelen voor bewustmaking, preventie en vroegtijdige opsporing op verschillende gebieden zoals onder meer gezin, onderwijs en digitaal. Met een preventieve aanpak bevordert het de totstandbrenging van een veilige omgeving.
- Het legt het beginsel van goede behandeling om een holistische ontwikkeling te waarborgen, waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van het kind en waarbij zijn deelname aan de evaluatie en vaststelling wordt gewaarborgd, zonder enige vorm van discriminatie.
- Een van de algemene criteria voor interpretatie en actie is dat “de uitoefening van het recht op participatie van kinderen en adolescenten in alle besluitvorming die hen aangaat moet worden gewaarborgd”.
- Op onderwijsgebied wordt de figuur van de welzijnscoördinator in het onderwijs verplicht gesteld, die in elk onderwijscentrum de referentiepersoon zal zijn voor de bescherming tegen en de opsporing van geweld. Anderzijds zal de opleiding van leerlingen op het gebied van digitale rechten, veiligheid en verantwoordelijkheid worden versterkt, zodat een passend gebruik van het internet in alle fasen van het onderwijs wordt bevorderd.
- In de gezinssfeer stelt het LOPIVI positief ouderschap vast als een fundamentele preventieve actie.
- Op digitaal gebied is de reeks maatregelen zeer breed en varieert van de bevordering van publiek-private samenwerking tot de begeleiding van gezinnen, waaronder “de toepassing en het gebruik van mechanismen voor ouderlijk toezicht, alsmede melding en blokkering” zullen worden bevorderd, alsook de bevordering van het recht op digitaal onderwijs.

Handvest van digitale rechten

Het Handvest van digitale rechten, dat in 2021 door de Spaanse regering is goedgekeurd, is niet bedoeld om nieuwe grondrechten te creëren, maar om de meest relevante rechten in de digitale omgeving en ruimten te schetsen of om instrumentele of ondersteunende rechten bij de eerstgenoemde te beschrijven. Het heeft dus geen normatief karakter en de doelstelling is drieledig: beschrijvend, prospectief en assertief.

- Beschrijving van de digitale contexten en scenario's die bepalend zijn voor soms onverwachte conflicten tussen de rechten, waarden en goederen die altijd al bestonden, maar die een nieuw gewicht moeten krijgen; deze loutere beschrijving helpt om de impact en de gevolgen van digitale omgevingen en ruimten te visualiseren en bewust te worden.
- Prospectief in het anticiperen op toekomstige scenario's die reeds kunnen worden voorspeld.
- Assertief in de zin van het opnieuw valideren en legitimeren van de beginselen, technieken en beleidsmaatregelen die, vanuit de cultuur van de grondrechten, moeten worden toegepast in de huidige en toekomstige digitale omgevingen en ruimten.

Het stelt 6 hoofdcategorieën van rechten voor: vrijheid, gelijkheid, participatie en vormgeving van de openbare ruimte, de werk- en bedrijfsomgeving, digitale rechten in specifieke omgevingen, en garanties en efficiëntie.

In de categorie gelijkheid moeten zowel het “recht op toegang tot het internet” als de “bescherming van minderjarigen in de digitale omgeving” in het kader van SAILS worden benadrukt. In de categorie participatie moeten het “recht op digitaal onderwijs” en het “recht op burgerparticipatie via digitale media” worden vermeld.

NATIONAAL WETGEVEND KADER: GRIEKENLAND

Leeftijd van toestemming voor diensten van de informatiemaatschappij (GDPR, artikel 8)

Griekenland heeft besloten de toestemmingsleeftijd voor kinderen voor online-contexten te verlagen tot onder de door de GDPR voorgeschreven standaarddrempel. Hoewel de verordening bepaalt dat de lidstaten een toestemmingsleeftijd tot 13 jaar kunnen invoeren, heeft Griekenland de verordening op nationaal niveau ten uitvoer gelegd door de toestemmingsleeftijd vast te stellen op 15 jaar.

Bescherming van kinderen online en de rechten van de ouder: recht en beleid

In Griekenland is geen specifieke wet ingevoerd betreffende online kindbescherming, noch betreffende de rechten en plichten van ouders in voornoemde context. Het belang van het kind als concept wordt in geen enkel bindend instrument gedefinieerd. De geldende wetten zijn gebaseerd op het IVRK.

Ouderlijke verantwoordelijkheid wordt in het algemeen gedefinieerd in het Burgerlijk Wetboek en omvat zorg, bescherming en opvoeding. Deze begrippen kunnen op hun beurt worden toegepast op een digitale context. De ouder (of voogd) moet de morele en materiële belangen van het kind representeren. Het eerste begrip, dat relevant is voor deze discussie, omvat de psychische en geestelijke gezondheid en de bescherming van de grondrechten, die alle zeer belangrijk zijn in een online-omgeving.

Interessant is dat het Griekse rechtstelsel, ondanks de relatief hoge leeftijd waarop in een digitale omgeving toestemming kan worden gegeven, een flexibele aanpak hanteert bij de beoordeling van de rijpheid van het kind in gerechtelijke procedures. Er wordt erkend dat elk kind en dus elk geval anders is, en bijgevolg is er een hoge mate van flexibiliteit bij de beoordeling van de volwassenheid van het kind. Een dergelijke flexibiliteit ontbreekt duidelijk in de benadering van de online aanwezigheid van minderjarigen.

Een aantal afzonderlijke beleidsmaatregelen en actoren nemen deel aan de inspanningen om kinderen online te beschermen, bijvoorbeeld het Griekse School Netwerk van openbare scholen in het land en in het buitenland. Veilige toegang van leerlingen tot het internet en hun bescherming tegen ongepaste inhoud zijn hun fundamentele beginselen. Sinds 1999 beheert het een dienst voor inhoud controle op het internet die een veilig inhoudsbeleid toepast, overeenkomstig internationale praktijken en wettelijke voorschriften, maar zonder betrokkenheid van de ouders en zonder zichtbare activiteit ter ondersteuning van de ouders.

In het algemeen bestaan er weliswaar enkele inspanningen op het gebied van goede praktijken, maar zijn er minder initiatieven dan in andere landen.

**RECENT ONDERZOEK
NAAR KINDEREN IN DE
DIGITALE WERELD**

In de paar maanden voorafgaand aan de samenstelling van deze bron zijn verschillende onderzoek bronnen gepubliceerd waarin de risicobeperkende aanpak van SAILS duidelijk wordt bevestigd. Zij onderstrepen dat de enige manier om veilig online te leren zeilen is het daadwerkelijk te doen, en hoe meer kinderen digitale hulpmiddelen en sociale media gebruiken, hoe zelfverzekerder en weerbaarder zij worden. Het is ook duidelijk dat regelmatige gebruikers wel weten wanneer en aan wie ze hulp moeten vragen, maar dat de volwassenen in hun omgeving, met name leerkrachten, niet altijd op hun taak zijn voorbereid.

Het belangrijkste [document](#) is waarschijnlijk van Sonia Livingstone, een van de meest uitgesproken pleitbezorgers van een evenwichtige aanpak van digitale praktijken en van het waarborgen van alle kinderrechten, niet alleen het recht op bescherming, en haar collega's. Het is een systematisch feitenonderzoek dat tot doel heeft een verband te leggen tussen het welzijn van jongeren in verband met inhoud of voorvallen die ongemakkelijk of slecht zijn, en hun weerbaarheid en mediageletterdheid. Het percentage van jongeren die melden dat hun welzijnsniveau door dergelijke ontmoetingen daalt, en er lijkt een zeer sterk verband te bestaan tussen hun weerbaarheid tegen dergelijke gebeurtenissen en hun welzijn. Je kunt echter alleen weerbaarheid opbouwen door daadwerkelijk met moeilijke situaties te maken te krijgen en door het niveau van mediageletterdheid te verhogen. Het lijkt dus duidelijk dat jongeren, mits zij de juiste steun krijgen van hun familie, vrienden en volwassenen in hun vertrouwenskring, er op lange termijn baat bij hebben om aan risico's en ongemakkelijke situaties te worden blootgesteld. Wij proberen ouders en professionele opvoeders te helpen de juiste steun te bieden, de weerbaarheid op een complexe manier te vergroten en hun mediageletterdheid te ondersteunen.

Uit een ander [onderzoek](#) van Kathy Hirsch-Pasek en haar collega's blijkt hoe belangrijk het is de ouders als belangrijkste doelgroep van SAILS te kiezen. Hun onderzoek richtte zich op jongere kinderen, hun digitale praktijken (met name het bekijken van video's) en het effect van ouders die dit met hen bespreken op hun andere vaardigheden en competenties. Hun bevindingen ondersteunen nogmaals het belang van de nieuwsgierigheid van ouders naar de digitale activiteiten van kinderen en het belang van discussies.

Uit onderzoek van [Ofcom](#) in het Verenigd Koninkrijk blijkt dat de meeste kinderen onder de 13 jaar al geregistreerd zijn op ten minste één socialemediaplatform. Een derde van de ouders van kinderen van 5 tot 7 jaar zegt dat hun kind een profiel heeft, wat oploopt tot 60% bij kinderen van 8 tot 11 jaar. Er zijn geen rechtstreekse gegevens van kinderen, dus de percentages liggen waarschijnlijk hoger, vooral voor de leeftijdsgroep van 8 tot 13 jaar. Dit is een realiteit waarmee we moeten omgaan, en het betekent dat ook de ouders en leerkrachten van jongere kinderen over de juiste competenties moeten beschikken om kinderen te begeleiden en hen tegelijkertijd toe te staan te experimenteren.

[Amy Orben](#) en haar collega's hebben de impact van het gebruik van sociale media op de levenstevredenheid geanalyseerd en vastgesteld dat er een groot verschil is tussen jongens en meisjes van verschillende leeftijden. Een hoog niveau van socialemediagebruik zorgde voor een lagere levenstevredenheid bij meisjes van 11-13 jaar en jongens van 14-15 jaar.

Uit een recente [publicatie](#) van Lie Detectors, een Belgische NGO voor journalistiek, blijkt een duidelijke wanverhouding tussen het socialemediagebruik van kinderen en jongeren en de volwassenen in hun omgeving. Dit is een belangrijke bevinding die benadrukt dat indirecte instrumenten belangrijk zijn in het onderwijs om in het digitale tijdperk te leven, aangezien de opvoeder in een andere digitale realiteit kan leven dan de digitale realiteit van de leerling - ongeacht wie wie onderwijst. Dit artikel belicht ook een ander element van onze aanpak: dat kinderen vaak vaardiger zijn dan volwassenen. De bevindingen tonen aan dat kinderen veel beter in staat zijn vervalste afbeeldingen te herkennen dan volwassenen.

Uit het [UNICEF-rapport](#) The State of the World's Children 2021 blijkt dat kinderen door regelmatig online te zijn en actief te zijn op sociale media, meer vertrouwen krijgen en zich vervolgens veel veiliger voelen online. Het is een geruststellende bevinding dat de overgrote meerderheid van de kinderen weet hoe ze steun kunnen zoeken als iets online ongemakkelijk aanvoelt. Dit percentage groeit naarmate ze vaker inloggen. 74% van de eerste gebruikers weet al hoe ze hulp kunnen vragen aan familie, andere volwassenen of vrienden. Bij occasioneel gebruik van sociale media stijgt dit tot 86%, terwijl bij regelmatige gebruikers 93% zich zeker voelt om hulp te vragen. Een hoog percentage kinderen vond echter dat de school helemaal niet reageerde op hun online leeruitdagingen.

BIJLAGE

BIJLAGE I. | HET BELANG VAN 'GOOD PRACTISES'

Dit model is gebaseerd op het methodologische kader Theory of Change. Dit methodologische instrument wordt gebruikt door veel verschillende organisaties, van overheidsinstanties tot (grote) bedrijven en NGO's, om de processen van beleids- en projectontwikkeling te ondersteunen. ToC is echter in eerste instantie ontwikkeld als evaluatie-instrument. Daarbij zijn de uitkomsten van het ToC-model - en daarmee de impact - in een 'outcome pathway' (Taplin et al. 2013). Het ToC-framework werkt als volgt:

“Een belangrijke stap bij het evalueren van projecten vanuit het kader van de ToC is het vaststellen welke (rand)voorwaarden moeten worden gesteld om deze doelen te bereiken. Het succes van dit model is het kunnen aantonen van vooruitgang door de uitkomsten te evalueren als bewijs in hoeverre de doelen zijn bereikt. Door middel van zes verschillende vragen zullen belangrijke veronderstellingen worden gedefinieerd die samen de vraag beantwoorden: “Wat is de verandering op lange termijn die u als doel ziet?”. Op deze manier biedt de ToC-methodologie een gestructureerde beschrijving en uitwerking van de vragen – wat - hoe - en - waarom. Daarbij laat het zien hoe een specifiek project heeft bijgedragen aan een gewenste verandering en hoe die ontwikkeling in een bepaalde context kan worden verwacht.” (Salamon, Verboon 2020)

BIJLAGE II. | FORMULIER VOOR DE BESCHRIJVING VAN 'GOOD PRACTICES'

1. Algemene informatie

Titel van het project:
Website:
Aanbieder van casestudies:
Naam van de instelling:
Verantwoordelijke persoon
Contactgegevens:
Andere links naar online materiaal (videos, foto's, documentatie, etc.):
Toegepast geografisch gebied:
Plaats van herkomst
Tijdschema van het project:
Soort organisatie waarin het initiatief plaatsvindt: (onderwijsorganisatie: gelieve ook type en niveau toe te voegen); zie Toelichting.

2: Verhaal, oorsprong en doelstellingen van het initiatief

Wat voor soort project is dit? Geef een korte beschrijving (samenvatting)!
Kunt u ons vertellen waarom dit project in het algemeen als succesvol wordt beschouwd?
Welke uitdagingen moesten in dit project worden opgelost?
Is dit initiatief gebaseerd op een bepaald theoretisch kader? Welk?

3: Beschrijf de groep(en) waarvoor dit initiatief bedoeld is!

Waarom is deze doelgroep (zijn deze groepen) gekozen?
Kunt u ons iets vertellen over de relatieve omvang van de (elke) doelgroep, binnen de school/universiteitspopulatie, de regio en/of het land?
Met welke sociale kenmerken wordt rekening gehouden en welk geografisch gebied wordt bestreken?

4: Beschrijf de politieke en sociaaleconomische factoren die volgens u een belangrijke rol hebben gespeeld bij uw initiatief!

Had het initiatief politieke steun (zie toelichting)?
Hoe paste het in het lokale, regionale of nationale beleid?
Wie zijn de belanghebbenden die het initiatief steunen?
Zijn er bijzondere demografische veranderingen aanwezig die het project beïnvloeden?
Wat is de institutionele strategie en cultuur van de (onderwijs)organisatie?
In hoeverre heeft het initiatief invloed (of potentiële invloed) op het institutionele beleid van de (onderwijs)organisatie?

5: Beschrijf de algemene opzet van het initiatief en de methoden en instrumenten die zijn gebruikt om de doelen te bereiken!

Beschrijf de specifieke activiteiten die zijn uitgevoerd!

Wat waren de belangrijkste rollen (leraar, student, managementteam, enz.) binnen het project?

Welke ideeën, instrumenten, theorieën, modellen, methodologie (enz.) zijn gebruikt om de doelen te bereiken? (zie Toelichting)

6: Beschrijf of uw project de duurzaamheid ervan heeft gewaarborgd!

Zo ja, hoe heeft u de impact van het project op korte termijn gewaarborgd?

En hoe heeft u de impact van het project op lange termijn gewaarborgd?

7: Vertel ons over de middelen die bij dit initiatief zijn gebruikt!

Wat was het budget voor het initiatief?

8: In hoeverre heeft het initiatief zijn doelstellingen bereikt?

Beschrijf het bewijs ter ondersteuning van het succes van uw initiatief!

Heeft de interventie tot onbedoelde (positieve) resultaten geleid?

Welke indicatoren (kwantitatieve en kwalitatieve) hebt u gemeten om succes aan te tonen?

BIBLIOGRAFIE

“Beckhard, R. & Pritchard, W. (1992). Changing the essence: the art of creating and leading fundamental change in organizations. San Francisco: Jossey - Bass Publishers”

“Bion, W.R. (2004). Experiences in groups and other papers. Retrieved from <http://freudians.org/wp-content/uploads/2014/09/Wilfred-R.-Bion-Experiences-in-Groups-and-other-papers-1991.pdf>”

“Burnes, B. (2011). Why Does Change Fail and What Can We Do about It? Journal of Change Management, 11(4), 445-450. doi: 10.1080/14697017.2011.630507”

“Carneiro, R. (2014). Robert Carneiro introduces the Iguana project. Retrieved from <https://vimeo.com/68202413>”

“Carneiro, R. (2015). Looking from the Past, Looking to the Future: issues and agendas in education. European Journal of Education, 50(4), 524-535. <https://doi.org/10.1111/ejed.12158>”

“Cullen, J. (2013). Policy brief: our schools are stuck. Retrieved from <http://www.menon.org/wp-content/uploads/2013/04/MENON-Policy-brief-3-Apr-2013.pdf>”

“Duif, T., Harrison, C. Dartel, N. van & Sinyolo, D. (2013). Distributed leadership in practice. A descriptive analysis of distributed leadership in European Schools. Retrieved from http://josephkessels.com/sites/default/files/duijf_e.a._2013_distributed_leadership_in_practice_eshatuce_0.pdf”

EEPN (2020). Collaborative learning and collaborative school leadership in the digital age. <https://educationpolicynetwork.eu/research/research-year-two/>

“Elmore, R. F. (2004). School reform from the inside out: Policy, practice, and performance. Cambridge, Mass: Harvard Education Press.”

European Commission (2017). DigComp.Edu Framework.

“European Commission (2020a), DG for Education, Youth, Sport and Culture, Supporting teacher and school leader careers: a policy guide: report, Publications Office, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/972132> “

“European Commission (2020b), COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Digital Education Action Plan 2021-2027 Resetting education and training for the digital age, COM/2020/624 final”

“Finsterwald, M. & Kollmayer, M. (2022). Implementation Toolkit. Unpublished Manuscript, University of Vienna, Austria.”

“Fullan, M., Langworthy, M. (2013) Towards a New End: New Pedagogies for Deep Learning. Retrieved from <http://www.newpedagogies.org/>”

“Funding for Good. What are Evaluation Methods? <https://fundingforgood.org/what-are-evaluation-methods/#:~:text=The%20three%20main%20types%20of,evaluations%20analyze%20strengths%20and%20weaknesses.>”

“Global Education Evidence Advisory Panel. (2020). Cost-effective approaches to improve global learning: What does recent evidence tell use are “smart buys” for improving learning in low- and middle-income countries? UK Foreign, Commonwealth and Development Office, World Bank, and Building Evidence in Education (BE2) Group.”

“Hallinger, P., & Heck, R. H. (1996). The principal’s role in school effectiveness: An assessment of methodological progress, 1980-1995. In K. Leithwood, J. Chapman, D. Corson, P. Hallinger, & A. Hart (Eds.), *International handbook of educational leadership and administration* (pp. 723-783). The Netherlands: Kluwer Academic Publishers.”

“Kets – de Vries, M.F.R., Florent-Treacy, E. & Korotov, K. (2013). *Psychodynamic Issues in Organizational Leadership*. Hobokon: Wiley-Blackwell.”

“Kotter, J.P. (1996). *Leading change*. Brighton: Harvard Business School Publishing.”

“Leithwood, K., Jantzi, D. (2000). The effects of transformation leadership on student engagement with school, *Journal of Educational Administration*, 38, 2, 112-129.”

“Macmillan, B. (2018). *An Exploration of Resistance to Change in Organisations: Multi-dimensional, Problematizing Research*. Presentation at Sheffield Business School 2018 Doctoral Conference, Sheffield. Conference slides retrieved from: macmillanbeverley@gmail.com”

“Mapp, K. L. & Bergman, E. (2019). *Dual capacity-building framework for family-school partnerships (Version 2)*. Retrieved from: www.dualcapacity.org”

“Massachusetts Department of Elementary and Secondary Education (n.d.), *Analyzing District or School Planning Practices and Culture: SWOT Analysis*, <https://www.framingham.k12.ma.us/cms/lib/MA01907569/Centricity/Domain/81/2019-2020/09.23.20%20Goals%20Workshop/DESE%20Planning%20for%20Success%20Resources.pdf> “

MENTEP project. TET - SAT. Technology-Enhanced Teaching - Self Assessment Tool
<http://mentep.cti.gr/tet-sat>

“Michelman, P. (2007). *Overcoming Resistance to Change*. Harvard Business Review. Retrieved from <http://web.a.ebscohost.com.lcproxy.shu.ac.uk/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=3e3397a3-2de1-419a-9358-48855a0edc a0%40sessionmgr4007&vid=1&hid=4214>”

“Mintzberg, H. (1978). *The structuring of Organizations*. London: Pearson Education.”

“Senge, P.M. (2006). *The fifth discipline of. The art & practice of the learning organisation*. Colchester: The Random House Books.”

“Strong, E. K. (1925) “”Theories of Selling””. *Journal of Applied Psychology*, 9, 75-86. “

“Szelenyi, I. (2016). *Weber’s theory of domination and post-communist capitalisms*. *Theory and society*, 45 (1), 1-24. <https://doi.org/10.1007/s11186-015-9263-6>”

- “Taplin, D. H., Clark, H., Collins, E., & Colby, D. C. (2013). Theory of change. Technical papers: a series of papers to support development of theories of change based on practice in the field. ActKnowledge, New York, NY, USA.”
- “Verboon, F., de Kroon, S. & Salamon.E. (2021) New Educational Model Enabling Social Innovation Skills development (NEMESIS) project, D1.5 Engagement and organisational change model www.NEMESIS-edu.eu”
- “Mintzberg, H. (1978). The structuring of Organizations. London: Pearson Education.”
- “Oreg, S. (2006). Personality, context and resistance to organizational change, *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 15(1), 73-101. doi:10.1080/13594320500451247”
- “Polliani, G. (2014). Quality and innovation: two key words for the school of change. Retrieved from <http://q4i-schools.eu>”
- “Salamon, E.,Verboon, F. (2020) The use of digital tools in teaching and learning entrepreneurial skills and competences, EEPN Project, <https://educationpolicynetwork.eu/>”
- “Senge, P.M. (2006). The fifth discipline of. The art & practice of the learning organisation. Colchester: The Random House Books.”
- “Strong, E. K. (1925) “”Theories of Selling””. *Journal of Applied Psychology*, 9, 75-86. “
- “Szelenyi, I. (2016). Weber’s theory of domination and post-communist capitalisms. *Theory and society*, 45 (1), 1-24. <https://doi.org/10.1007/s11186-015-9263-6>”
- “Taplin, D. H., Clark, H., Collins, E., & Colby, D. C. (2013). Theory of change. Technical papers: a series of papers to support development of theories of change based on practice in the field. ActKnowledge, New York, NY, USA.”
- “Verboon, F., de Kroon, S. & Salamon.E. (2021) New Educational Model Enabling Social Innovation Skills development (NEMESIS) project, D1.5 Engagement and organisational change model www.NEMESIS-edu.eu”
- “Waddell, D., & Sohal, S. (1998). Resistance: a constructive tool for change management, *Management Decision*, 36/8 543-548 MCB University Press, ISSN 0025-1747”
- “Wedell, G. (2017). Change Management Model Guide. Retrieved from <https://changeactivation.com/change-management-models/>”